

PROGRESJONSPLAN

Panorama barnehage. 2019/2020

Mobarn - beste sted å være, leke og lære.

Innledning:

Rammeplan for barnehagen inneholder blant annet 7 ulike fagområder som skal sees i sammenheng, og de skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold. Vi i Mobarn Panorama barnehage har utarbeidet en progresjonsplan som skal bidra til at barna får mestringsopplevelser og samtidig har noe å strekke seg etter. Her vil vi legge vekt på progresjon gjennom lek, omsorg, danning og de ulike fagområdene

Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang. Alle barna skal kunne oppleve progresjon i barnehagens innhold, og barnehagen skal legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter. Personalet skal utvide og bygge videre på barnas interesser og gi barna varierte erfaringer og opplevelser. Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materialer og utforming av fysisk miljø. Barn skal få utfordringer tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskaper og ferdigheter. Jf. Rammeplan for barnehagen.

Averøy kommune har utarbeidet en begrepsplan for barnehagene. Den skal sikre progresjon, helhet og sammenheng innenfor språkutviklingen og følge barnet inn i skolen. Den vil sammen med «Rammeplan for barnehagen» falle naturlig inn i progresjonsplanen, under Kommunikasjon, språk og tekst og antall, rom og form

Barnehagens 7 fagområder

- Kommunikasjon, språk og tekst
- Kropp, bevegelse, mat og helse
- Kunst, kultur og kreativitet
- Natur, miljø og teknologi
- Antall, rom og form
- Etikk, religion og filosofi
- Nærmiljø og samfunn

Omsorg

Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og for utvikling av empati og nestekjærlighet. Barnehagen skal gi barna mulighet til å utvikle tillit til seg selv og andre. I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for. Jf. Rammeplan for barnehagen.

1-2 år	3-4 år	4-5 år
- oppleve trygghet i barnehagen. - Vise følelser - Ta imot trøst. - Utvikle tillit til seg selv og andre. - Oppleve gruppetilhørighet - Ro og hvile. - Oppleve å bli sett, forstått og respekter. - Oppleve gode relasjoner.	- Vise empati - Være oppmerksom på egen og andres følelser - Være hjelpsom. - Trøste. - Hente hjelp når noen trenger det. - Inkludere andre. - Dele med andre.	- Sette seg inn i andres følelser - Inkludere andre og samarbeider. - Vise nestekjærlighet - Glede andre. - Trøster og hjelper andre. - Selvkontroll. Viser følelser uten at det går ut over andre.

Lek

Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling. Barnehagen skal inspirere til og gi rom for ulike typer lek både ute og inne. Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek - alene og sammen med andre. Jf. Rammeplan for barnehagen.

1-2 år	2- 3 år	4-5 år
- Begynnende tur takings lek og todlerlek - Møte et lekemiljø som utfordrer til nysgjerrighet og motorisk lek - Begynnende parallelllek. (løpe sammen/flirekonsert) - Gleden av å være sammen med andre og bruke språket.	- Delta i ulike former for lek. - Møte et lekemiljø som inspirer til samlek og egenlek. - Parallelllek og begynnende rollelek. - Oppleve gleden med samlek, sosial og språklig samhandling.	- Leve seg inn i leken og glemme tid og sted. Rollelek. - Barna skal være med å medvirke lekemiljøet. - Humor og glede. Oppsøke andre på en positiv måte. - Deltar i regellek - Leker mer avansert konstruksjonslek. - Mestrer enkle spil og leke med mindre voksenstøtte. - Barnekultur og vennskap.

Danning.

*Barnehagen skal støtte barna i å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen og bidra til å legge grunnlag for modig, selvstendig og ansvarlig deltakelse i demokratiske fellesskap. Barnehagen skal fremme samhold og solidaritet samtidig som individuelle uttrykk og handlinger skal verdsettes og følges opp. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå felles verdier og normer som er viktige for fellesskapet. **Jf. Rammeplan for barnehagen.***

1-2 år	2- 3 år	4-5 år
- Være en del av en gruppe. - Oppleve å være med på samling og medvirke. - Bli kjent med avdelingens dagsrytme, normer og etter hvert innrette seg etter disse. - Sitte ved bordet ved måltidet og være en del av fellesskapet. - Vi sier god «morgen» og «ha det bra». - Vi lærer å si «takkk»	- Innrette seg etter rutiner og regler på avdelinga - Vi spør pent og takker. - Vi sier god «morgen» og «ha det bra». - Vi hjelper hverandre. - Vise respekt til ulikheter i barnegruppa. - Vise interesse og få lov til å medvirke. - Få en følelse av at JEG er viktig og at andre tar med på alvor. - Vi rydder opp etter oss selv.	- Synliggjøre mangfold og vise respekt for ulikheter. - Utfordre barnas tenkning og invitere dem inn i utfordrende samtaler. - Lære å stille spørsmål til seg selv og blir utfordret på sine tanker. - Barna skal følge regler i barnehagen og forstå hva som kan skje hvis de ikke følger dem. - Vi spør pent og takker. - Vi sier god «morgen» og «ha det bra». - Vi hjelper hverandre. - Vi rydder opp. - Barnehagen skal bidra til å fremme barnas tilhørighet til samfunnet, naturen og miljø.

Kommunikasjon, språk og tekst.

I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling. I barnehagen skal barna få mulighet til å erfare ulike formidlingsmåter av tekster og fortellinger, som kilde til estetiske opplevelser, kunnskap, refleksjon og møter med språk og kultur Jf.« Rammeplan for barnehagen»

1-2 år	2- 3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Barnas språk støttes ved benevning, bekreftelse, og gjentakelse av rette ord på det barnet gjør. Oppmuntres til dialog. - Tegn til tale og ordbilder.	Barnas språk støttes ved benevning, bekreftelse, og gjentakelse av rette ord på det barnet gjør. Oppmuntres til dialog med andre barn og sette ord på følelsene sine - Tegn til tale og ordbilder.	De voksne skal være gode samtalepartnere og legge til rette for strukturerte barnesamtaler om innholdet i hverdagen. Bistå språklig støtte i barnas lek og sette ord på sine følelser. - Tegn til tale og ordbilder ved behov. - Gjenkjenne	Barnet skal bevisstgjøres på bruken av språket i hverdagen, konfliktløsning og sette ord på følelsene. Oppmuntre dem til å ha egne meninger og lytte til andres. - Barnesamtaler - Tegn til tale og ordbilder. Utforske og gjøre erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk.	Barna skal bruker språk til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter. De skal reflektere og uttrykke sine følelser, tanker og meninger. - Barnesamtaler - Tegn til tale og ordbilder. Utforske og gjøre erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk.
Barna blir kjent med enkle barnesanger.	Barna lærer enkle sanger, rim og regler.	Barna blir lest for og kan samtale om innholdet.	Barna blir lest for i lengre tekstbøker og kan gjenfortelle handlingen.	Barna blir lest for i lengre tekstbøker og hører på mere avanserte

Barna leses for og blir fortalt korte og enkle historier. - Pekebøker - Flanellograf.	Barna leses for og blir fortalt korte og enkle historier. - Bildebøker med enkel tekst. - Enkle og kjente eventyr på lydbok. - Biblioteket	- Bildebøker med tekst. - Muntlig fortelling av korte eventyr. - Enkle og kjente eventyr på lydbok - Biblioteket	- Bildebøker med fortsettelsesbøker - Muntlig fortelling av eventyr. - Lydbok - Biblioteket	eventyr. Barna skal kunne gjenfortelle et eventyr. - Fortsettelsesbøker. - Muntlig fortellinger. - Lydbok - Biblioteket
- Barna får oppleve en enkel dramatisering	- Barna får oppleve en enkel dramatisering	- Barna får oppleve dramatisering og ulike teater	- Barna får oppleve dramatisering og ulike teater	- Barna deltar i prosessen for å sette opp en dramatisering. - Dramatisere for et publikum
- Snakkepakken - I PAD og ulike språkapp.	- Snakkepakken - Vennebøker - Språkkista. - I PAD og ulike språkapp. - Ulike nettsider.	- Snakkepakken - Vennebøker - Språk kista – - - Digitale prosesser. - Ulike nettsider	- Snakkepakken - Språksprell - Vennebøker - Grønne tanker-glade barn - Språk kista - Digitale prosesser. - Ulike nettsider	- Snakkepakken - Språksprell - Trampoline - Grønne tanker-glade barn - Språk kista - Digitale prosesser. - Ulike nettsider

Begrepsplan for Averøy kommune

1-2 år	2- 3 år	4 år	5 år
Kropp: Hode, øye, munn øre, nese, hår, mage rygg, rumpe, navle hånd, tær, tenner Hverdagsord inne: f.eks. kopp og skei m.m Hverdagsord ute: f.eks. buss, bil, hund, fugl m.m. Klær: Bukse, jakke, lue m.m. Farge: Rød, blå, gul, grønn Stoff egenskaper: myk, hard. Lyd: sterk lyd, svak lyd. Temperatur: varm, kald Smak: godt, ikke godt. Tid: dag og natt.	Kropp: hode, øye, munn, øre, nese, hår, mage, rygg, kinn, hake, panne, hals, kne og fregner. Hverdagsord inne: kopp, skei, panne, kaffekanne, visp, mugge, duk, møbler, bøker. Hverdagsord ute: buss, bil, hund, fugl, sand, jord, grein, pinne, skjell, stein mm. Klær: bukse, jakke, lue, belte, t-skjorte, joggesko, regnjakke m m. Farge: sort, hvit og rosa. Lyd: dyp/grov og lys. Funksjon: brukes til å tegne med, leke med, til å spise med ... Lukt: God lukt og vond lukt Smak: eplesmak, appelsinsmak, sjokoladesmak ...mm	Kropp: tenner, lepper, tunge, øyenbryn, øyenvipper, negler, øreflipp, skuldre, tommel, pekefinger, langfinger, ringfinger, lillefinger, legg, stortå og lilletå. Hverdagsord inne: tørkepapir, gardiner, plastposer, eggdeler, mikrobølgeovn. Mm Hverdagsord ute: blomster, busker, plen, mark (eng) div insekter. Klær: knapper, glidelås, skoreim, tjukklabber, sokker/strømper, tykkgenser, tynngenser..mm. Farger: brun, lilla og orange. Stoff egenskaper: seig og knuselig. Stoff-art: Laget av tre, papir, tøy, skinn, glass, plast og metall. Lukt: matlukt, blomsterlukt og skittlukt. Smak: sur, søt salt.	Kropp: legg, stortå, lilletå, albue, hæl, ankel, håndledd, brystkasse/bryst, tiss, tissrompe og lår. Hverdagsord inne: gardinstang, billedramme, dorullholder, kakeformer. Mm. Hverdagsord ute: spiker, skruer, bensinstasjon, kiosk, matbutikk, klesbutikk, bibliotek, dom, elv, sjø. Stilling: Oppover, nedover, bortover, på skrå, rundt. Retning: Nedover, oppover, høyre og venstre. Lyd: språklyder, dyrellyder og maskinlyder. Smak: bittert

Kropp, bevegelse, mat og helse.

*Kropp, bevegelse, mat og helse vaner og handlingsmønstre tar form allerede fra tidlig alder. Gode vaner som tilegnes i barnehagealder, kan vare livet ut. Barnehagen skal legge til rette for at alle barn kan oppleve bevegelsesglede, matglede og matkultur, mentalt og sosialt velvære og fysisk og psykisk helse. Barna skal ha mulighet til ro, hvile og avslapping i løpe av barnehagedagen. Jf. **Rammeplan for barnehagen***

1-2 år	2- 3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Bli kjent med gode vaner for hygiene. Stell er en god opplevelse.	Bli kjent med gode vaner for hygiene og barna oppmuntres til do trening.	Barna får gode holdninger om hygiene. Fortsetter med do trening.	Barna får kunnskap om og et forhold til personlig hygiene. Er selvstendig på do.	Barna får kunnskap om og et forhold til personlig hygiene. Er selvstendig på do.
Barna oppmuntres til å prøve å kle på seg selv.	Barna oppmuntres til å kle på seg selv med hjelp.	Barna skal kle på seg selv med støtte fra en voksen.	Er selvstendig ved påkledning. Øver på å holde orden på sine egne saker.	Er selvstendig ved påkledning og holde orden på sine egne saker. Hjelper andre med påkledning
Barna skal få tilrettelagt for fysiske utfoldelser ute og inne i barnehagen. Trener på grovmotoriske aktiviteter.	Barna skal få tilrettelagt for fysiske utfoldelser ute og inne i barnehagen og dens nærområde.	Barna får oppleve mestring med allsidige bevegelses erfaringer og risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer.	Barna får oppleve mestring med allsidige bevegelses erfaringer og risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer.	Barna får oppleve mestringsglede ved å gå lengre og utfordrende turer.

- Går stødig. -	Øver på grunnleggende bevegelser grovmotorikk og finmotorisk. - Hoppe, klatre, spring. - Putter i putte boks.	Bruker alle grunnbevegelser. - Rulle, krabbe - Enkle puslespill.	Viser utholdenhet i grovmotoriske aktiviteter og mestrer ulike finmotoriske aktiviteter. - Tegne hodefoting. - Klipper, limer og perler,	Viser utholdenhet i grovmotoriske og finmotoriske aktiviteter. - Blyantgrep - Balanserer på en fot.
Lærer navn på kroppsdelene.	Bevisstgjøring og kjennskap til kroppen. Egne og andres grenser	Trygg på egen kropp og får en positiv oppfatning på seg selv og at alle er ulike.	Få kunnskap om egen kroppen. - Førstehjelp	Skal ha kunnskap om kroppen og hvordan den fungerer. - Førstehjelp.
Få varierte smaksopplevelser og oppleve fellesfølelsen i rundt måltidet. - Oppmuntres til å spise selv. - Lære å drikke kopp, bruke fat og spiser med skje.	Få varierte smaksopplevelser og oppleve fellesfølelsen i rundt måltidet. - Drikker av kopp og spiser med bestikk. - Oppmuntre til å smøre maten selv. - Hjelper til å dekke på og rydder opp.	Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner. - Sende, vente på tur og føre en samtale i rundt bordet. - Spiser og drikker alene. - Hjelper til å dekke på og rydder opp.	Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner. - Sende, vente på tur og føre en samtale i rundt bordet. - Deler opp maten selv. - Hjelper til å dekke på og rydder opp.	Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner. - Er selvstendig. - Hjelper andre. - Deler opp maten selv. - Hjelper til å dekke på og rydder opp.
Godt kosthold skal etableres.	Godt kosthold skal etableres.	Får innsikt i matens opprinnelse, produksjon	Får innsikt i matens opprinnelse, produksjon	Får innsikt i matens opprinnelse, produksjon

- Få gode smaksopplevelser.	- Hjelp til med enkel matlaging. - Hvor kommer maten fra.	av matvarer og veien fra mat til måltid. - Sår frø - Deltar i matlaging. - Handletur.	av matvarer og veien fra mat til måltid. - Deltar i matlaging - Gårdsbesøk - Grønnsakshage.	av matvarer og veien fra mat til måltid. - Få kunnskap om sunt kosthold og gode vaner. - Setter potet. - Lager middag.
Oppleve og viser følelser gjennom trivsel, glede og mestring.	Bli kjent med å sette ord på følelser: - Glede - Trist - Sint - Redd - Flau - Stolt. «Vennebøker» og «Grønne tanker glade barn»	Lære hvordan vi takler de ulike følelsene i samspill med andre. Empati. «Grønne tanker glade barn» Vennebøker	Har en viss selvkontroll og viser følelser uten at det går utover andre. Lære å snakke om gode og vonde følelser. «Oppegget: Stine Sofies stiftelse» «Grønne tanker glade barn»	Viser akseptable følelsesuttrykk i forhold til sinne, engstelse og frustrasjon. Lære å snakke om gode og vonde følelser. «Oppegget: Stine Sofies stiftelse» «Grønne tanker glade barn» «Jenny og Jakob bøkene»

Kunst, Kultur og kreativitet.

*I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, fordypning og progresjon. Fagområdet omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design. Barnehagen skal la barna møte ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk som gjenspeiler et mangfoldig samfunn og ulike tidsepoker. Jf. **Rammeplan for barnehagen.***

1-2 år	2- 3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Møte enkle eventyr/fortellinger.	Blir kjent med enkle eventyr som blir dramatisert ved hjelp av ulike konkrete.	Blir kjent med eventyr og fortellinger som dramatiseres og trekkes inn i lek.	Barna dramatiserer eventyr og fortellinger.	Barna blir kjent med ulike kulturuttrykk som dikt, regler, eventyr, sang osv. Barna dramatiserer eventyr og fortellinger. Barna får kunnskap om eventyrenes plass i norsk kulturarv.

Utrykke seg igjennom dans og musikk. Bli kjent med enkle bevegelsessanger	Møte ulike typer dans og musikk. Bli kjent med bevegelsessanger.	Møte ulike typer dans og musikk. Barna blir introdusert for mer avanserte bevegelsessanger og får mulighet til å leve seg inn i roller.	Oppleve musikk fra ulike kulturer. Skaperglede med dans og musikk Bli introdusert for mer avanserte bevegelsessanger og får mulighet til å leve seg inn i roller.	Oppleve musikk fra ulike kulturer Skaperglede med dans og musikk
Introduser barna for ulike materialer.	Få erfaring med ulike materialer og teknikker Barna skal ha tilgang til enkle formingsmaterialer	Finmotorisk forming Barna skal ha tilgang til enkle formingsmaterialer.	Tegne/ male etter ei oppgave. Barna skal ha tilgang til ulike formings materialer.	Utrykker seg gjennom ulike materialer Barna skal ha tilgang til ulike formings materialer.

Natur, miljø og teknologi.

*Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider. Barnehagen skal legge til rette for at barna kan forbli nysgjerrige på naturvitenskapelige fenomener, oppleve tilhørighet til naturen og gjøre erfaringer med bruk av teknologi og redskaper. **Jf. Rammeplan for barnehagen.***

1-2 år	2- 3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Sammen med en voksen utforske og få gode opplevelser gjennom de ulike årstidene. Utforske barnehagens område og naturen i rundt.	Utforske og få gode opplevelser gjennom de ulike årstidene. Få erfaring med naturen som lekearena og gå på turer i barnehagens nærmiljø.	Barna skal kunne orientere seg til de faste turplassene, og oppleve glede ved å bruke naturen som leke og lærings arena. Få kunnskap om naturen og lære hvordan vi oppfører oss i naturen.	Få gode opplevelser med friluftsliv året rundt og oppleve og utforske naturens mangfold. Barna skal kunne orientere seg til de faste turplassene. Få kunnskap om naturen og lære hvordan vi oppfører oss i naturen.	Få gode opplevelser med friluftsliv året rundt og oppleve og utforske naturens mangfold. Opplive glede og nysgjerrighet ved å utforske nye steder og nye turmål. Barna skal kunne orientere seg til de faste turplassene.
Opplive og kjenne på naturfenomener som regn, snø, is, sol, skygge, varme, kulde, vått, tørt	Opplive og erfare at vann blir til is når det er kaldt, se at det blir skygge når skyene går over sola, se hvordan blader på trær og naturen forandrer seg gjennom årstiden mm.	Undring, reflektering og eksperimentering av naturfenomener.	Undring, reflektering og eksperimentering av naturfenomener. Refleksjon rundt sammenhenger i naturen. Bli kjent med naturens kretsløp.	Undring, reflektering og eksperimentering av naturfenomener. Refleksjon rundt sammenhenger i naturen. Bli kjent med naturens kretsløp.
Barna skal kunne få erfaring med at	Lage enkle konstruksjoner av ulike materialer.	Lage konstruksjoner av ulike materialer og bruke redskaper og teknologi.	Utforske muligheter som ligger i ulike redskaper og teknologi.	Utforske muligheter som ligger i ulike redskaper og teknologi.

materiale kan forandre seg. Bruke naturmaterialer i gjenbruk.			Stille spørsmål, og undre seg gjennom eksperimenter.	Bruke problemstilling, stille spørsmål, lage egne svar på, og undre seg gjennom eksperimenter som blir gjort.
	Bli kjent med de ulike sorteringsmulighetene vi har i barnehagen.	Kunne å sortere matavfall, rest, plastikk, metall og papir, og få kunnskap om resirkulering. Lære seg å respektere og verne om naturressursene.	Kunne å sortere matavfall, rest, plastikk, metall og papir, og få kunnskap om resirkulering. Lære seg å respektere og verne om naturressursene.	Kunne å sortere og vite hvorfor vi resirkulerer. Få kjennskap til naturvern, og bærekraftig utvikling.
Oppleve at det finnes et dyreliv i barnehagens uteområde (Insekt/småkryp) og bli kjent med andre husdyr.	Oppleve at det finnes dyreliv i barnehagens nærområde og jakte etter dyrespor.	Dra på oppdagelsesferd på jakt etter dyr og dyrespor i naturen.	Dra på oppdagelsesferd på jakt etter dyr og dyrespor i naturen. Lære om biologisk mangfold.	Lære om de ulike dyra vi finner i Norge. Dra på gårdsbesøk. Lære om biologisk mangfold.

Antall, rom og form

Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende. Arbeid med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsning.

Fagområdet omfatter lekende og undersøkende arbeid med sammenligning, sortering, plassering, orientering, visualisering, former, mønster, tall, telling og måling. Det handler også om å stille spørsmål, resonnere, argumentere og søke løsninger.

1-2 år	2- 3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 å
- Finne sin egen plass i gangen og ved bordet.	- Orienter seg i barnehagen og vite hvilken avdeling man hører til.	- Orienter seg i barnehagen og vite hvor de ulike rommene er.	- Orienter seg i barnehagens nærmiljø.	- Orienter seg i kommunene og etter enkle kart.
1-2 år: - Størrelse: stor og liten - Antall: 1,2,3 som tallremse. - Plass: på, over, under, i. - Tid: Dag og natt. - Form. Rund, - Temperatur: varm og kald	2-3 år. - Størrelse: lang og kort. - Antall: mange, lite. - Plass: Foran og bak. - Tid: sommer og vinter. - Form: trekant, firkant. - Fart/hastighet: stor fart, liten fart.	4 år: - Størrelse: tykk og tynn. - Antall: 1,2,3,4,5,6 på terning og tallremse til 10. Mengdeforståelse til 10. - Plass: først, midt imellom, sist og ved siden av. Nedover og oppover. - Tid: morgen, kveld, arbeidsdager, barnehagedager,	5 år: - Størrelse: større enn, mindre enn. Tykkere enn, tynnere enn, like tykk, like tynn. - Antall: Mengdeforståelse til 15 og tallremse til 20. - Plass: øverst og nederst.	6 år: Førskoleklubb. - Antall: - Plass: - Tid: - Form: - Fart/hastighet - Mønster: få en bredere bevissthet om hva mønster er.

- Fart/hastighet. Fort og sakte. - Sortering: sortere leker med hjelp. - Måling: tom.	-Sortering: rydde leker på riktig plass. -Måling: fult og tomt.	fridager/helg, sommer, vinter, høst og vår. - Fart/hastighet: Størst fart og minst fart - Mønster: stripet, prikket, blomstret. -Sortering: likheter og ulikheter. -Forandring: i farge, form, størrelse og plass Overflate: glatt, ru/ujevn..	- Tid: ukedager og måneder, timer og minutter. - Form: Kvadrat, rektangel, rettlinje og bue. Vannrett og loddrett. - Fart/hastighet: fart i forhold til. - Mønster: rutete og spraglet. Sortering: sortere etter kategorier -Måling: ved matlaging	-Sortering: etter små kjennetegn. Eks: smykke perler. - Måling: Lang/kort, stor/liten, tung/lett. - Forandring: i farge, form, størrelse og plass. - Overflate: matt, blank, malt, lakkert, nuppete.
---	---	---	--	--

Etikk, religion og filosofi.

Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaringer med at kulturelle uttrykk har egenverdi. Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfold og forståelse for andre menneskers livsverden og levesett. Jf. Rammeplan for barnehagen

1-2 år	2- 3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Oppleve fellesskap og det å være en del av en gruppe, oppleve at man tar hensyn til hverandre og viser empati.	Oppleve fellesskap og det å være en del av en gruppe, oppleve at man tar hensyn til hverandre og viser empati. Møte voksne som støtter barna i deres kommunikasjon med andre barn og gir dem grunnleggende sosial kompetanse.	Få erfaring med sosial kompetanse, blant annet konfliktmestring- og løsning Gjøre seg erfaringer i samspill med andre, utvide vennskspsrelasjoner.	Utvikler respekt og interesse for hverandre og få kunnskap om at vi er forskjellige. Erfare at det er rom for kritisk tenkning og at de kan ha en egen dømmekraft. Få erfare at det finnes ulike måter å forstå ting på og leve sammen på.	Lærer seg å forstå verdien av likheter og ulikheter i fellesskapet, lære seg respekt og toleranse for hverandre Erfare at det er rom for kritisk tenkning og at de kan ha en egen dømmekraft. Delta i filosofering rundt grunnleggende livsspørsmål, undring over livets gang, etiske dilemmaer. Få erfare at det finnes ulike måter å forstå ting på og leve sammen på

Delta på markering av ulike merkedager og høytider. Oppleve at alle er forskjellige.	Barna skal få ta del i å markere merkedager, høytider og tradisjoner i kulturarven, og i livssyn som er representert i barnehagen	Få erfaringer og kunnskap om ulike merkedager, høytider, religioner og livssyn som er representert i barnehagen.	Få erfaringer og kunnskap om ulike merkedager, høytider, religioner og livssyn som er representert i barnehagen.	Barna skal få lære om våre grunnverdier. Barna skal få være med å planlegge og delta på de ulike høytider og kulturelle tradisjoner. Dra på kirkebesøk til jul og påske.
--	--	---	---	---

Nærmiljø og samfunn.

Gjennom utforsking, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden. Kulturelt mangfold, ulike levevis og ulike familieformer er en del av fagområdet. Gjennom lek og varierte aktiviteter skal barna få erfaring med å lytte, forhandle og diskutere og få begynnende kjennskap til menneskerettighetene. Fagområdet skal omfatte kjennskap til samisk språk, kultur og tradisjon og kjennskap til nasjonale minoriteter

1-2 år	2- 3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
-Bli en del av et nytt fellesskap og oppleve gruppe tilhørighet.	-Føle gruppe tilhørigheten og lære å ta hensyn til andre.	Lære å ta hensyn til andre i gruppen. Oppleve et fellesskap.	Bli kjent med kjent med samfunnets ulike levevis, ulike familieformer og det kulturelle mangfold	-Bli kjent med kjent med samfunnets ulike levevis, ulike familieformer og det kulturelle mangfold

Medvirkning gjennom å ytre sin ønsker. Kroppsspråk og de voksnes observasjon.	Fortelle hva de ønsker og erfare at de kan medvirke sin hverdag.	Erfare at de kan medvirke og delta i planlegging av barnehagedagen	Erfare at de kan medvirke og delta i planlegging av barnehagedagen.	Erfare at deres valg og handlinger kan påvirke hverdagen for dem og andre. - Pedagogisk dokumentasjon
Bli kjent med sin egen avdelinga og barnehagen.	Bli kjent i rundt barnehagen og nabolaget	Utforske barnehagens nærområde.	Bli kjent i nærområdet og hva vi finner der. Føle tilhørighet og vite om hvor vi bor. - Lokalhistorie	Bli kjent med institusjoner, steder i nærområdet og lære å orientere seg.
Observere bil og buss i trafikken. Møte Naffen i «Naffens trafikkopplegg»	Trafikk læring på tur. Bli kjent med «Naffens trafikk opplegg».	Trafikk læring på tur. Bli kjent med «Naffens trafikk opplegg».	Lære å ferdes trygt i trafikken og nærområdet. «Naffens trafikk opplegg».	Lære å ferdes trygt i trafikken og nærområdet. Hvordan oppfører vi oss på skoleveien/bussen